

Алдона Васіляускенс

Святі Литви та України: Казимир і Йосафат – життєві паралелі

Авторка статті застосовує оригінальний метод порівняльного аналізу життєвого шляху і духовного подвигу двох святих католицької церкви: литовського – Казимира (1458–1484) і українського – Йосафата Кунцевича (1580–1623). На конкретних прикладах висвітлюється загальна картина популяризації в Литві українських церковних діячів та ознайомлення українців з литовськими церковними діячами.

Ключові слова: святі, побожність, характер, праведне життя, Литва, Україна

Литовці пишаються своїми святими та блаженними: св. Казимир (*šventasis Kazimieras*, 03.10.1458–04.03.1484) і двоє блаженних: архієпископ Юргіс Матулайтіс (Конгрегація Непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії) (*Jurgis Matulaitis*, 13.04.1871–20.11.1898–30.11.1918–27.01.1927) та архієпископ Теофілюс Матульоніс (*Teofilus Matulionis*, 22.06.1873–04.03.1900–09.02.1929–20.08.1962), якого проголошено блаженным 25-го червня 2017 р. у Вільнюсі. В 1987 р. до блаженних причислили архієпископа Юргіса Матулайтіса; щодо нього заведено справу канонізації (визнання святым).

Нові справи беатифікації (шляху до визнання Святості) стосовно осіб, яких називають слугами Божими розпочато після повернення Литвою незалежності. До 1 січня 2018 р. справи беатифікації заведено щодо десяти литовців: архієпископа Мечісловаса Рейніса (*Mečislovui Reiniui*, 03.02.1884–10.06.1907–05.04.1926–08.11.1953), єпископа Вінцентаса Борісєвічіуса (*Vincentui Borisevičiui*, 23.11.1887–29.05.1910–10.03.1940–18.11.1946), священника Альфонсаса Ліпнюнаса (*Alfonsui Lipniūnai*, 12.03.1905–14.06.1930–28.03.1945), сестри Матері Марії (s. *Motinai Marijai*, 06.01.1880–17.04.1940), авторки Сибірського молитовника “Маріє, врятуй нас” Адель Дірсїте (*Adelei Dirsytei*, 15.04.1909–26.09.1955) та загиблих в різні століття двадцятирічних “оборонниць цноти” Еяні Спіргевічіуте (*Elenai Spirgevičiūtė*, 22.09.1924–03.01.1944) та Барбори Жагарянки (*Barborai Umiastauskaitė – Žagarietė*, 1628–1648). Останки Барбори до 1963 р. зберігалися в Жагаре (містечко поблизу латвійського кордону), тому в народі її назвали Жагарянкою [1–2]. 27 серпня 2011 р. розпочато Справу беатифікації щодо Праведниці народів світу, засновниці Конгрегації сестер Божого Провидіння черниці Марії Рустейкайте (*Marijai Rusteikaitė*, 09.01.1892–14.12.1949). 30 жовтня 2016 р. справу беатифікації розпочато щодо апостола тверезості – священника Ігнацаса Діонізаса Штахаса (*Ignacui Dionyzui Štachui*, 1797–28.11.1821–28.10.1854), 11 грудня 2016 р. – в Шяуляй доставлено розпочату 31 травня 2003 р. в Санкт-Петербурзі справу беатифікації щодо мученика о. Франциска Будріса (*Pranciškui Budriui*, 24.10.1882–1907–16.12.1937), що походить з Крїжю Калнас (Гора Хрестів), парафії Мешкучяй (Шяуляйське єпископство).

Вільнюс – колиска Чину св. Василія Великого – був європейським містом з найбільшою віротерпимістю, де в різні століття визріли у святості такі особистості ін-

ших народів: св. Йосафат Кунцевич (1580–12.11.1623); єзуїт Андрій Боболя (*Andrius Bobola*, 30.11.1591–16.05.1657); о. Миколас Сопочко (*Mykolas Sopočko*, 01.11.1888–15.02.1975); сестра Марія Фаустина Ковальська (25.08.1905–05.10.1938); монах ордену кармелітів босих Раполас Калінаускас (*Rapolas Kalinauskas*, 01.09.1835–15.11.1907), якого папа Іван Павло II 22 червня 1983 р. проголосив блаженним, а 17 листопада 1991 р. – святим. В Україні стан Церкви греко-католицького обряду в даному випадку дещо інший, лише один святий – Йосафат Кунцевич [3–14]. Однак блаженний Святий Отець Іван Павло II, під час відвідин України в 2001 р. проголосив 28 слуг Божих, серед них 5 ченців василіян.

Авторка статті, вбачаючи чимало спільного між литовськими та українськими духівниками, на сторінках періодичних і наукових видань литовською та українською мовами писала про священників, єпископів, архієпископів, знайомила з їхнім життям і діяльністю. Паралелі між литовцями та українцями наведено в монографії А. Васіляускене (*A. Vasiliauskiene*) “Студія Василя Зінька «Сестра Рафаїла»: Історико-біографічний контекст, наукові коментарі і богословська термінологія” [15].

Духівники – як литовці, так і українці – трудилися не лише на своїй батьківщині, але й в діаспорі, куди були вимушені емігрувати через радянську окупацію. Виведено паралелі життя двох священників, науковців, меценатів, суспільних діячів: українця Дмитра Блажейовського (*Dmitrijaus Blažejovskio*, 21.08.1910–02.04.1939–23.04.2011) та литовця Юозаса Прунскіса (*Juozo Prunskio*, 22.12.1907–22.05.1932–26.04.2003) [16–19]. Духовенство, яке залишилося на батьківщині, – як рядові священники, так і єпископи – були репресовані радянською владою: тих, хто відмовлявся коритися, ув’язнювали в тюрмах, таборах чи карали засланням в Сибір. Авторка провела паралелі між двома архієпископами: литовцем Мечісловасом Рейнісом (*Mečislovas Reinio*, 03.02.1884–10.06.1907–05.04.1926–08.11.1953) і українцем Володимиром Стернюком (12.02.1907–19.06.1931–02.07.1964–29.09.1997) [20–21]. Свого часу в Литві писали про заходи, що проводили в Україні з метою вшанування та увічнення імені архієпископа Володимира Стернюка [22]. Віднайдено зв’язки між кардиналом-українцем Йосифом Сліпим (07.02.1892–30.09.1917–22.12.1939–25.01.1965–07.09.1984) і членами Литовської Католицької академії наук в Римі [23]. Литовців ознайомлено з життям, діяльністю кардинала, його поневіряннями в тюрмах Сибіру, допомогою, яку надали йому литовські в’язні, коли Сліпий важко захворів у засланні; описано зв’язки Сліпого з литовськими священниками під час його перебування в Римі [24–26]. Авторка спричинилася до популяризації в Литві постаті архімандрита ордену студитів – блаженного Климентія Шептицького (17.11.1869–28.08.1915–восени 1944–01.05.1951) [27–28]. На основі архівних справ колишнього КДБ проведено паралелі між двома в’язнями тюрми особливого режиму в Володимирі-на-Клязьмі – мучеником-литовцем, слугою Божим архієпископом Мечісловасом Рейнісом (*Mečislovas Reinio*) та українським архімандритом ордену студитів, блаженним Климентієм Шептицьким [29]. Українських науковців ознайомлено зі зведеними в Литві пам’ятниками слугам Божим священнику Альфонсасові Ліпнюнасаві [30] та архієпископу М. Рейнісові [31–32].

В періодиці писали про зацікавлення українських науковців та ченців-василіян М. Рейнісом [33–39]; на спомин цього слуги Божого організовані конференції, в яких

брали участь й українські дослідники [40–41]. Повідомлялось про спільні святкування на честь св. Йосафата та М. Рейніса [42].

Ювілейний 2017 р. спонукав вдивитися в коріння святості Йосафата Кунцевича та порівняти його зі святим Литви – королевичем Казимиром. Саме тоді відзначалося три ювілеї: 1) 400-річчя Чину св. Василя Великого; 2) 150-та річниця проголошення святим одного зі засновників Чину – св. Йосафата, якого в 1867 р. папа Пій IX проголосив святим. Для українців, особливо для ченців-василіян, св. Йосафат є настільки ж шанованим, як для литовців св. Казимир; 3) 380-річчя з дня смерті Йосифа (Веляміна-Рутського) (1574–1637).

Про св. Йосафата Кунцевича, святість якого визріла в Литві, авторка присвятила публікації на шпальтах районної та республіканської преси Литви, а також в україномовному “Парафіяльному слові”. Писала про особистість св. Йосафата [43–46], приурочені йому заходи – вшанування та свята не лише в Литві (у Вільнюсі), в Україні (у Володимирі-Волинському), але й в Римі [47–58]; представлено видану в Україні монографію, присвячену святому [59–60], в Литву для вільнюської церкви Пресвятої Трійці грецького обряду привезли ікони та мощі [61–64]. Вперше проведено паралелі між двома святими: литовським королевичем Казимиром та українцем Іваном Кунцевичем [65–66], зроблено порівняння житій св. Казимира та слуги Божого священника Альфонсаса Ліпнюнаса [67].

Св. Казимирові присвячено чимало важливих досліджень: книга проф. Зенона Івінскіса [68], проф. о. Паулюса Рабікаускаса (*Pauliaus Rabikausko*) [69], єпископа Казімераса Палтарокаса (*Kazimiero Paltaroko*) [70], Мінтаутас Чюрінскас (*Mintauto Čiurinsko*) підготував історичні джерела [71–72]. Видано дослідження др. Вітаутаса Алішаускаса (*Vytauto Ališausko*) [73]¹. Охарактеризовано художні роботи, присвячені святому [74–75; 76]; випущено добірку популярних статей [77]. Чернець Товариства св. Франциска Салезького, видавець, журналіст, письменник, суспільний діяч, почесний громадянин міста Алітуса священник Пранас Гавенас (*Pranas Gavėnas*, 11.10.1918–03.07.1949–07.02.2000) у 1971–1991 рр., проживаючи в Бразилії поширював відомості про литовського святого іноземними мовами. Про св. Казимира видано книги португальською [78], литовською [79–80], мовою есперанто [81] та ін. іноземними мовами. Підготовлено путівник каплиці – місця поховання св. Казимира [82].

Єпископ Казімерас Палтарокас писав: “Не слід вважати, що святі інакше народилися чи росли. Вони лише інакше жили та померли в бринінні святості. Доказом тому – королевич Казимир. Він був переповнений духом віри, який живив його релігійне життя та дозволив йому опанувати пристрасті, що вирують в юнацтві” [70, р.15]. Він змінив корону та булаву короля на лілею сповідника та вічний небесний вінець [70, р.16].

¹ Презентуючи цю працю кардинал Андріс Юозас Бачкіс (*Audrys Juozas Bačkis*) писав: “... авторові вдалося оживити св. Казимира, повернути його із забуття. Св. Казимира тут представлено не як солодкавого святого – показана його тверда особистість, з’являється приваблива й жива картина юнака, який виріс у королівському дворі, проте не був втягнутий в зніжене оточення двору, залишився чутливий біді та Божому голосу. Він вчить бути вірними своєму людському покликанню. Бути особистостями. Цим він актуальний нам і сьогодні”.

Мета праці – віднайти паралелі шляхів до святості свв. Казимира та Йосафата.

Завдання – наголосити на важливості сім'ї для духовного виховання юнаків, а також важливості Христа для пробудження в них спраги наукових знань; розкрити вплив проголошення св. Казимира святим на духовне визначення Івана Кунцевича; представити головні праці святих та оглянути їхні результати, деталізувати найяскравіші риси особистостей, наголосити на увічненні імен святих в різних творах, пам'ятках мистецтва.

Методи праці – статистичний, нарративний, аналітичний.

Св. Казимир жив у другій половині XV ст.; св. Йосафат дещо пізніше – в кінці XVI – першій половині XVII ст. Їх розділяє майже півтора століття. Обоє святих відійшли у Вічність замолоду: Казимир помер у віці 26 років; Йосафата вбили у 43 роки.

Вплив сім'ї на визрівання духовності

Обоє майбутніх святих зростали в сім'ях з глибоко віруючими батьками, от тільки св. Казимир з багатодітної сім'ї (був другим сином з тринадцяти дітей), а св. Йосафат – єдина дитина.

Св. Казимир – син Великого князя Великого князівства Литовського, короля Польщі Казимира IV Ягеллончика (Ягайловича) та доньки Римського цісаря, короля Чехії та Угорщини Альбрехта II Ельжбети (Австрійської) Габсбуржанки (в сім'ї виросли шестеро синів та п'ять доньок).

Проф. Паулюс Рабікаускас звертає увагу, що св. Казимир отримав “перші відомості про релігію та першу її практику в сімейному колі”, а батьки заохочували дітей власним прикладом. Батько – король Казимир “був поміркований, простий, мудрий, тримався даного слова, відвертий; тверезого розуму – на учтах пив лише воду, сам побожний і так само виховував своїх дітей” [69, р. 11]. Королева-мати, яка мала нелегке сирітське дитинство та юність, духовну силу та втіху знаходила у вірі та релігійній практиці. “Побожність королеви підтверджує не лише її триб життя, але й різноманітна допомога монастирям та церквам. Відомо, що вона сама шила та вишивала літургійний одяг або вівтарні покривала. Одну так звану капу, гаптовану золотом та використовувану на вечірніх літургіях одіж, вона подарувала й вільнюським бернардинам” [69, р. 11]. Слід нагадати, що ченці-бернардини замешкали у Вільнюсі та Каунасі завдяки покровительству короля Польщі та Великого князя Литовського Казимира і його дружини Ельжбети Габсбуржанки.

Під впливом матері св. Казимир зростав з глибокою пошаною до Богородиці Марії. Близько 1474 р. вся королівська родина – обоє батьків і дев'ятеро дітей – були записані до братства ордену св. Павла Відлюдника. Ченці-пауліни від 1382 р. опікувалися найбільшим святилищем Польщі в Ченстохові. Прибулі з Угорщини ще за часів Ягайла і поселені в Польщі пауліни, навіть в часи Казимира переважно були угорцями. Ініціативу згаданого запису приписують королеві Ельжбеті, спадкоємиці трону Угорщини [69, р. 12].

Королева була побожною та мудрою жінкою, з рідкісними здібностями розуму та серця. Зразкова дружина не дарма зветься “мати Ягеллонів” (чотири її сини стали королями), велика шанувальниця Марії власним прикладом привила глибоку побожність своїм дітям. Крім того, вона написала книжку про виховання сина – майбутнього

короля. В ній говориться, що “королевич повинен бути зразковий, виділятися від всіх станів, своїми чеснотами сяяти всім” [70, р. 26–27].

В релігійному житті королевичів особливе місце посідав св. Хрест: “Страждаючий Христос і взагалі Христос – людина – так само наголошений в усвідомленні духовного життя францисканців-бернардинів – подіяв і на св. Казимира, дав йому сили не зламатися в труднощах, стражданнях” [69, р. 11].

З раннього дитинства з Христом пов’язаний і св. Йосафат.

Розповідають, що у віці 3–4 років маленький та дуже побожний Іванко, молячись з матір’ю біля розп’ятого Ісуса Христа спитав, хто й коли таке вчинив. Уважно вислухавши материні пояснення він промовив: “Я зроблю все, щоб більше такого в житті не було”. В молитві він відчув таку велику любов до Христа, яка немов пекуча жаринка з Ісусового Серця на Хресті торкнулася Іванкового сердечка.

Майновий стан юнаків і освіта

Св. Казимир – королевич, його оточувала розкіш, не турбувала скибка хліба; батьки св. Йосафата були заможні міщани, спроможні з Володимира Волинського відправити сина навчатися купецького ремесла до Вільнюса. До міста 19-річний Іван Кунцевич прибув у 1596 р. Того року в Бересті укладено угоду – Церковну Берестейську унію. Її ініціювали православні, які бажали повернутися під покровительство Папи Римського. Так виникли уніати – католики східного (грецького) обряду.

Св. Казимира в королівському палаці навчали найняті вчителі. Значний вплив на нього мав видатний літописець Ян Длугош (*Jan Długosz*, 01.12.1415–1440–19.05.1480), від 1467 р. – вихователь синів Казимира Ягеллончика; в 1479 р. король номінував його Львівським архієпископом, проте, Длугош помер, не дочекавшись підтвердження Папи Римського. Інший вчитель королевичів – італієць-гуманіст Філіппо Каллімах (*Filippo Buonaccorsi, Filippo Buonaccorsi*, 1437–1496), добрий знавець латини та риторики, поет і дипломат.

Св. Йосафат, поступив до монастиря, навчався у Вільнюсі, багато уваги приділяв самовихованню, навчався самотужки.

Вплив св. Казимира на Івана Кунцевича

У 1604 р. до Литви привезли булу “*Quae ad sanctorum*”, про проголошення королевича Казимира святим (7 листопада 1602 р. декретом у формі бреве папа Клемент VIII визнав королевичу Казимирові Честь святого [69, р. 92–97]), на той час Іванові Кунцевичу було 24 роки і він уже вісім років проживав у Вільнюсі. Згаданою булою в Польщі та Литві дозволено святкувати свято Святого Казимира (у 1517 р. папа Лев X розпочав щодо нього процес канонізації [69, р. 78–85]).

Звістку про святого у Вільнюсі зустріли різноманітними заходами, виставами, що засвідчували святість королевича, спеціальними ходами, в яких брали участь ремісники зі своїми цеховими корогвами [69, р. 98–101]. Це триденне дійство (тепер його ще називають “Тріумфальне свято у Вільнюсі”, яскраво описав проф. Паулюс Рабікаускас:

“До урочистостей готувалися та приймали в них участь не лише місто Вільнюс, але й багато прибулих з інших місцин Великого князівства. Вільнюський єпископ Бенедикт Война заохочував всіх духівників єпископства прибути на велике свято.

Особливим чином до організації урочистостей та їх проведення долучилися всі установи єзуїтів Вільнюса. Глибоко релігійні, знавці класичних мов, учні та студенти Академії (того часу їх було загалом біля 1000), під керівництвом здібних професорів, які прибули з різних країн Європи, добре обізнані з традиціями святкування інших країн, зробили триумф св. Казимира незвично урочистим та надзвичайно вражаючим. Вони встановлювали та прикрашали урочисті арки, читали вірші, створювали живі картини, зрештою, описали та надрукували у власній друкарні програму свята та поетичні твори, створені з його нагоди” [69, р. 99].

Під час травневих урочистостей 1604 р. з приводу канонізації, найвидатніші вельможі Литви принесли наріжний камінь для першої церкви на честь св. Казимира.

Відомості про життя Казимира, отримані через звернення до святого милості та чуда, спонукали змалку глибоко віруючого Івана Кунцевича реалізувати себе в іншій діяльності – якнайшвидше піти в монастир і слідувати прикладові св. Казимира. Вступивши до дуже занедбаного монастиря – був лише один чернець – Іван обрав чернече ім’я Йосафат.

Результати навчання

Папському посланцеві, який прибув до Польщі радитися в справах Угорського трону, 13-річний Казимир відповів довгою промовою латинською мовою; 15-річним вів бесіду з послом Венеції. Останній в своїх спогадах записав, що Казимир промовив “стільки шляхетних слів, скільки їх можна висловити”. Дипломат дивувався глибокою повагою Казимира до вчителя Я. Длугоша.

Слід згадати невдалий похід 13-річного королевича в Угорщину [70, р. 37–45], з метою посісти трон короля Угорщини, який належав йому по родинній лінії [69, р. 23–27]. Світлої пам’яті проф. єзуїт Паулюс Рабікаускас писав: “Нещасливим був похід, який молодого Казимира вперше вивів на публіку. Можна уявити, як він, хлопчик, вже бачив себе сидячи на королівському троні з короною св. Стефана. Вихований в дусі святості власті він вважав себе правомірним, Богом призначеним спадкоємцем Угорського трону. Матвій Корвін (угор. *Hunyadi Mátyás*), який був не з королівського роду та дозволив себе обрати королем Угорщини, був лише узурпатором трону. Казимир вже уявляв, як він усуне тиранію Матвія, принесе угорському народові більшу справедливість, ошчасливить його. Потім, зібравши сили християн, він піде на прю з турками, захистить християнство і саму Європу від великої загрози... Все це для нього було не що інше, як боротьба проти зла, несправедливості, утиску. Тому невдача походу в Угорщину повинна була бути йому болісним переживанням, яке витиснуло не одну пекучу сльозу. Зрозуміло, що не королевич Казимир винен в поразці: не він готував цей похід, не він ним керував, не він його й програв. Але він своїм дитячим розумом все одно поклав на себе ту відповідальність” [69, р. 27].

Св. Йосафат, посвячений в диякони (1604), не лише співав у церкві Пресвятої Трійці, але й виголошував дуже духовні проповіді, що прославили його та прилучили в монастир багато юнаків. Йосафат керував цими неофітами.

Результатом навчання та самовиховання Йосафата було розростання монастиря.

Праця

Св. Казимир. Прагнучи ознайомити своїх синів з державними справами та привичаїти їх до керування державою, король Казимир, на початку 1475 р. забрав із собою 16-річного Казимира та його молодшого братика Івана Альбрехта. Тоді королевич Казимир вперше відвідав Литву. В ті часи подорож з Кракова до Вільнюса (біля 700 км) тривала не менше, а подекуди й більше місяця.

У 1478 р. вже 20-річний королевич Казимир знову прибув у Литву, а в 1479 р., завітавши до Вільнюса, король Казимир вирішив залишитися тут на довший час. Однак навесні 1481 р. (королевичеві було 23 роки) у Вільнюсі розкрили змову православних князів проти Казимира та його синів, королевича Казимира відіслали до Польщі як королівського намісника.

Проживаючи в Радомі молодший Казимир опікувався справами адміністрації, суду, війська Польщі. Тут він проявив свої державницькі здібності. Помітивши великі державні борги, що залишив батько, він намагався зменшити їх, скасовуючи непотрібні видатки, усуваючи розтратників, розкрадачів і, де лише можливо, заощаджуючи кошти. В такий спосіб королевич викупив частину боргів королівських маєтків. Був совісним – намагався вчасно сплачувати винагороду воїнам. Не давав спокою крадіям і грабіжникам – спійманих суворо карав. З чиновниками поводився справедливо та послужливо, але негідних придворних усував, дбаючи за моральну атмосферу двору.

Про дворічне намісництво Казимира в Польщі схвально відгукнулася й Пруська хроніка, що критично оцінювала систему правління короля Польщі Казимира.

Навесні 1485 р. королевич Казимир прибув до батька у Вільнюс. Тут, вже будучи хворим, він виконував деякі обов'язки підканцлера Польщі – реєстрував квитанції, що потребували схвалення батька. Проживаючи у Вільнюсі, чималу частину доби Казимир приділяв молитві. Доки дозволяв стан здоров'я, він задовольнявся сном на твердому ліжку. Полюбляв тиху молитву наодинці. Німецький письменник Ганс Гюеммелер (*Hans Huemmeler*) звернув на це увагу, влучно назвавши св. Казимира “втіленням тихої побожності”. У Вільнюсі, як раніше в Кракові та в Радомі, Казимир опікувався найнужденнішими: допомагав самотнім, хворим, бідним, підтримував поселених королем Казимиром бернардинів.

Св. Йосафат. Тринадцятирічне чернецтво св. Йосафата у вільнюському монастирі та церкві Пресвятої Трійці (1604–1617) пов'язане з дуже важливою подією: у 1609 р. король Сигізмунд III Ваза королівським едиктом передав монастир і церкву Пресвятої Трійці католикам грецького обряду (до того вона офіційно належала православним).

У 1613 р. Йосафат в Битені (неподалік Слоніма) в подарованому монастирі² влаштував поселення. У 1613 р. Берестейський каштелян Іван Мелешко подарував монастиреві Пресвятої Трійці в селищі Жировичі частину сільських угідь.

Наступного року Йосафата обрали архимандритом Вільнюського монастиря отців василіян, в якому тоді проживало майже 60 ченців. У 1617 р. Йосафат Кунцевич разом

² Монастир уніатам подарував шляхтич Григорій Тризна, який збудував його для своєї доньки Ефрозіни.

із Йосифом (Іваном) Велямином-Рутським скликали в маєтку Рута, біля Новогрудка, старшину з п'ятьох монастирів василіян (Битенського, Мінського, Новогрудського, Вільнюського, Жировицького). Саме тоді й засновано Чин св. Василя Великого – конгрегацію Пресвятої Трійці з центром у Вільнюсі. Це найголовніша праця життя Йосафата, що не втрачає актуальності й сьогодні, коли ми відзначаємо 400-річний ювілей заснованого ним ордену. Слід наголосити, що це єдиний заснований в Литві орден, саме він впроваджував у життя ухвали, прийняті Берестейською Церковною унією.

Крім активної духовної діяльності, на початку XVII ст. ченці спромоглися відновити монастир і Вільнюську церкву Пресвятої Трійці, облаштувати 7 вівтарів.

У 1617 р. Йосафата призначили Полоцьким архієпископом. Своім єпископським гаслом обрав слова з Євангелія від Івана “Щоб усі були одно!” (Ів. 17:21). Він активно захищав та зміцнював спільноти православних віруючих, відновив єдність з Римом. Св. Йосафат опікувався духовним життям віруючих та священників, написав чимало звернень та відозв до християн різного стану в період свого архієпископства про те, як вдосконалювати життя згідно Христовим вченням. Майбутній святий чітко розумів наскільки важливі єдність та всезагальність Церкви.

Риси особистості

Коли св. Казимир у 1485 р. прибув до Вільнюса, він вже хворів невиліковною у ті часи хворобою – легеневиими сухотами.

Перший біограф св. Казимира єпископ Захаріас Феррері (*Zacharijas Ferreri*) писав: “Коли він у самий розквіт юнацтва захворів такою хронічною хворобою, від якої, за твердженням лікарів, не рятують жодні інші ліки, крім кохання молодої жінки, батьки та ближні почали його вперто й наполегливо вмовляти, просити, вимагати, щоб задля збереження життя дозволив лягти поруч та обійняти його гарній та стрункій юнці, яку вже з багатьох йому обрали. Але він, як завжди, дуже мудро відповів: вважає за краще тут втратити земне й швидкоплинне життя, ніж втратити вічне і незмінне життя на небі. І всім там присутнім докоряв, що їм не сором пропонувати таку заборонену річ. Коли його рідні все не відставали та всіляко радили турбуватися про свою квітучу юність, і здоров'я, і життя, і їх вмовляння стали геть нестерпними, Казимир відповів: не відає жодного іншого життя, жодного іншого здоров'я, крім Господа Христа; щоб бути завжди з ним прагне змарніти й відчуває, що це прагнення невдовзі здійсниться” [69, р. 36–37]. Таке рішуче самовизначення св. Казимира було сміливим вчинком. Своєю залізною волею він, з допомогою Божої ласки, керував собою, своїм тілом, своїми бунтівними почуттями. Це приклад сильної особистості, який надихає кожного юнака, чоловіка, жінку, які без поступок борються за непорочність і не миряться з будь-якими компромісами сумління. Св. Казимир своєю героїчною витримкою чітко показав, що святість можлива та досяжна!

“Вдовам, маленьким сиротам, пригніченим нещастями він був не лише захисником, опікуном, але справжнім батьком, сином, братом – писав перший біограф Казимира єпископ Захаріас Феррері, згадуючи й велику побожність – знайшовши зачиненим собор молився вклякнувши біля дверей”.

Єпископ К. Палтарокас зауважує, що королевич не був, як полюбляють його характеризувати, прихильником лише молитви, постів, подаянь, суворого каяття. Як передбачуваний спадкоємець трону, ревно намагався вирішувати негаразди в державі. Королевич був освіченим, без сумніву побожним, відданим релігійному життю, сповненим християнських чеснот. Ця велична особистість була відома далеко за межами своєї держави. Одне з його життєвих кредо звучало так: “Після Бога найбільше слід любити справедливість і правду” [70, р. 22].

Повертаючись до свята на честь св. Йосафата, варто згадати, що у 2015 р. єпископ Іриней (Ігор Білик) Чину св. Ваасилія Великого привіз з Риму на постійне збереження реліквію св. Йосафата³. У Вільнюській католицькій церкві Пресвятої Трійці грецького обряду в 2015 р. він влаштував урочистості на честь українського святого, у яких брали участь литовські ієрархи та численні віруючі-литовці. Єпископ Іриней у своїй проповіді розкрив характер св. Йосафата, його життя та діяльність, шлях у святість. Він промовив: “Святий Йосафат – найбільший святий нашого народу та Христової церкви – великий син української Волинської землі, який прагнув єдності християн, задля якої пролив свою кров і віддав життя. Вогонь любови до Бога та безсмертних людських душ – запалав у його серці ще в дитинстві. Ставши духівником, згодом єпископом, він у служінні Богові та ближньому згорів, наче свіча. Найпереконливіше свідчення святості св. Йосафата – сам Бог, який після його успішного прославлення Йосафата різними дивами. Дива сталися одразу після його мученицької смерті. В його апостольській діяльності найуспішніші інструменти – молитва, живе слово та приклад особистого життя. Св. Йосафат служив не лише молитвою, живим та писаним словом, але й прикладом свого особистого життя. Сам практикував те, чого навчав інших. Навіть вороги не могли йому в чомусь дорікнути. Він мав відкрите для всіх серце, та всіх огорнув своєю любов’ю. Він завжди був доступним для всіх, завжди принижений, покірний, завжди перепрошував. Радісно сприймав своїх ворогів, радісно їм відпускав і молився за них. Коли вороги називали його «мисливцем душ», він казав «Дай Боже, щоб я всі Ваші душі зачарував та вирядив до неба». Своєю любов’ю св. Йосафат найбільше огорнув незможних, бідних, немічних, ображених, сиріт, вдівців і вдовиць. Коли його, ігумена Вільнюса, призначили Полоцьким архієпископом, проводжаючи його незможні люди ридали за своїм опікуном і батьком” [62].

“Не лише наша Церква – казав єпископ-василіянин Іриней, – але й уся Католицька церква цінує його, шанує, молиться до нього, на його честь будує храми, а його останки спочивають в серці католицького світу – Базиліці Святого Петра (у 2013 р. відзначено 50-річчя перенесення його останків до Ватикану), за те вдячні папі Іванові ХХІІІ. Святий Йосафат – перший український святий, канонізований Католицькою церквою. Йому та його мученицькій крові ми вдячні за те, що сьогодні сповідуємо справжню Христову віру та що є членами справжньої Церкви Христової. Святий Йосафат, який на вічному спочинку в Римі, своїм короткотривалим, сповненим гарячої любові до

³ Згадавши єпископа Іринейя слід підкреслити, що разом з 400-річним ювілеєм Чину св. Василія Великого, єпископ Іриней відзначав десятиліття призначення до Риму. У 2007 р. Папа Римський призначив його каноніком Святого Отця. На запрошення папи прибув до Риму, був призначений каноніком базилики Санта Марія Маджоре.

Бога життям всім нашим поколінням свідчить шлях праведного життя. Свідчить те, чого ми повинні прагнути, свідчить, що наша сила й перемога в церковній, духовній та народній єдності є Світова Церква”.

“Хочу привернути увагу, – підкреслив єпископ Іриней, – що Київська Русь прийняла хрещення в 988-му році, тож обряди були старовинні, візантійські. Тоді Церква ще не поділилася, тобто, до 1054 р., – була вселенською, католицькою. Тож Йосафат не підтримував нав’язуваного Московським патріархатом тиску, мовляв, християн, які схвалюють Берестейську унію, слід вважати зрадниками. Навпаки, святий всюди та всіх заохочував єднатися біля трону намісника Христа на землі, за Євангелієм «Щоб усі були одно» (Ів. 17:21) – це й було гасло всього життя св. Йосафата” [63]. У проповіді під час відзначення пам’яті наголошено, що св. Йосафат був оповісником-початком екуменізму, оскільки “народжений на землі України, духовно визрів на землях Литви, свій духовний подвиг завершив на землі Білорусі, а його останки спочивають в Римі – серці Католицького світу – та найближче до могили св. Петра.

12 листопада 1623 р. (за старим стилем) після всенощних молитов святий Йосафат прийняв мученицьку смерть. Канонік римської базиліки Санта Марії Маджіоре українець єпископ-василіянин Іриней (Білик) підкреслив “повсякчасну без спочину боротьбу святого Йосафата проти утвердження духу відокремлення, що який, як не шкода, особливо відчувається останнім часом в нашому політичному, суспільному й народному житті. ... Свідчити Христа – завдання кожного віруючого, та ми повинні надати можливість Богові зростати в нас і в світі, а самим – молитися так, як це робив святий Йосафат. Коли ми не дозволяємо Христові зростати в нас і нашій общині, то цією своєю пасивністю залишаємо місце для зростання диявола з жахливими наслідками цього. ... Це корупція, що веде до пожадливості, злочинів, обману, аморальності, гніву, ненависті, а кінцевий результат – безліч смертей. А це – ознаки діяльності диявола в нашому житті. Диявол і його слуги на кожному кроці прагнуть різноманітними засобами отруїти наше життя. Тому дияволу та його слугам слід заявити – не здамося та перемаємо, адже Христос – наша Сила, тому разом промовимо: не здамося та перемаємо, адже Христос – наша Сила. Він зміцнює нас і веде до перемоги. Він зростає в нас через наші гідні вчинки та молитви” [64].

Папа Франциск повчає: “Хто не молиться Богові, **той молиться дияволу!**” “Хто в неділю та в свята забуває шлях до Церкви, той звертає на інший шлях, а на ньому очікує диявол. Тому ми маємо обрати. Середнього не дано”. Іван Павло II під час відвідин України в 2001 р. попередив, щоб ми, вийшовши з неволі комуністичного режиму, не потрапили до іншої – жадоби споживацтва та творіння, це інша форма матеріалізму, яка на словах хоча й не відкидає Бога, але заперечує його фактами, викреслює Його з життя.

Кінець земного життя

Королевич Казимир помер у Гродно (король зі всією сім’єю наприкінці 1483 р. вийхав з Вільнюса на скликаний в Любліні сейм).

Ось як польська письменниця Антоніна Доманська [69, р. 37–38] описує смерть св. Казимира (історичних даних про це не збереглося): “В 4 день березня рано вранці принесли до церкви на ношах, він із захватом спрямував очі на обличчя Королеви ангелів на вітварній картині, повторюючи «*Omni die dic Mariae*». Під час Євангельської служби попросив допомогти підвестися та слухав Христові слова з пониклою головою. Коли його підіймали впав на обидва коліна; з сумним докором поглянув на лікарів та дворових і мовив: «Чому ви такі приставучі та мене мучите, коли мій Господь сходить з неба?» Вкляклому схилилася вниз голова й почав втрачати свідомість, але дворові одразу вклали його в переносне крісло – лексику, отямився. Почувши слова кзєндза «Ось Агнець Божий» – пожвавів та просвітлівши повторював: «Господи, не достойний, аби прийшов... але лиш промов слово...» Целебрант востаннє дав йому **Найсвятіше Причастя** – Віатику, мовлячи: «Наш Господь Ісус Христос нехай оберігає твою душу на життя вічне». Після «*Ite, missa est*», як звично, королівський хор заспівав найулюбленіший спів св. Казимира «*Omni die*», але, не закінчив строфу, капелан, піднявши руку спинив радісну мелодію й зі сльозами на очах почав: «Вічний спочинок дай йому, Господи!»” .

Отже, королевич Казимир помер 4 березня 1484 р. в Гродно. Батьки привезли померлого сина до Вільнюса й поховали в збудованій для себе та родини каплиці Вільнюської архікатедри (кафедральний собор-базиліка Св. Станіслава та Св. Владислава). Як стверджує історик Паулюс Рабікаускас, поховали Казимира лише в липні. Такий довгий час від смерті до поховання мав багато різних причин, а насамперед – звичай.

У 1636 р. тіло св. Казимира урочисто перенесли до спеціально збудованої для святого розкішної барокової каплиці. Того самого 1636 р. папа Урбан VIII проголосив св. Казимира небесним покровителем Литви.

9 жовтня 1952 р. радянська влада закрила Вільнюську архікатедру, завдяки старанням капітульного вікарія Вільнюського архієпископства та Паневезького єпископа Казімераса Палтарокаса мощі св. Казимира перенесли до Вільнюської церкви Свв. апостолів Петра і Павла. 3 травня 1953 р. у всіх церквах міста Вільнюса проголошувалися урочистості перенесення реліквій св. Казимира.

4 березня 1989 р. мощі св. Казимира з Вільнюської церкви Свв. апостолів Петра і Павла повернуто до Вільнюської архікатедри. Урочистостями керував Вільнюський архієпископ Юлійонас Степонавічюс (*Julijonas Steponavičius*, 18.10.1911–21.06.1936–22.05.1955–18.06.1991).

В усій Литві день смерті св. Казимира – 4 березня – відзначається не лише на церковному, але й на державному рівні.

Св. Йосафата жорстоко катували та вбили вороги церковної єдності 12 листопада 1623 р., під час візитації Вітебська. Його тіло кинули в Західну Двіну. В легендах розповідається про Божу допомогу в віднайденні тіла, а той факт, що воно довго залишалося нетлінним віруючі сприйняли як свідчення святості Йосафата.

День мученицької смерті св. Йосафата – 12 листопада – відзначається в усіх уніатських церквах, а для ченців-василіян це одне з головних свят.

Шлях до визнання святості

Королевича Казимира, якого поховали в архікатедрі, відвідували натовпи простолюдинів, не лише вільнюсців, але й прибулих здалеку. Вони просили заступництва в різних справах і нерідко були почуті. Проф. Паулюс Рабікаускас так міркує про причини, що приваблювали людей до труни Казимира: “Можливо його сердечність і щедрість для бідних, можливо його геройське відношення до невинності, можливо ангельський дух молитви, може пошана Найсвятішому Таїнству, невинна любов до Пресвятої Діви Марії, а може все це одночасно?!” [69, р. 43]. У 1501 р., за свідченням документів, молитви віруючих та паломників до поховання Казимира творили дива, про нього почали говорити як про святого, а вже від 1502 р. його всі вважали за святого.

Вперше звернення до Папи щодо проголошення Казимира святим було ще в 1501 р. Прелат Вільнюської капітули, секретар Великого князя Литовського Еразм Вітелій (*Erazmo Cioleko*) прибув до Рима та оголосив папі Олександрові VI послух Великого князя Литовського Олександра. Були й інші звернення, а в першій половині 1516 р. духовні та світські керівники Литви знову звернулися до Папи Лева X. Проте, як пише П. Рабікаускас, всі прохання “в Римській курії як об стіну горохом. Адже, прохачі лише стверджували, що Казимира через його святе життя та через дива біля його поховання варто проголосити святим, але жодний свої загальні твердження не обґрунтував вичерпними та достатніми доказами” [69, р. 54, 61]. 4 листопада 1517 р. папа з кардиналами створили спеціальну комісію з цього питання. До літа 1519 р. не надійшло жодних необхідних для процесу актів, тому папа Лев X вирішив послати до Польщі (Литви) спеціального легата – єпископа-бенедиктинця італійця Захаріаса Феррері (1479–1524). Він швидко зібрав матеріал, описав дива, що приписували Казимиру і 9 грудня 1520 р. вислав до Риму. Залишається лише шкодувати, що з актами канонізаційного процесу зникли й всі розповіді свідків про окремі дива.

Захаріас Феррері написав коротку працю “Життя блаженного Казимира”. У надрукованій в 1521 р. біографії “*Vita beati Casimiri, scripta Vilniae*” мовиться про аскетичне життя Казимира (це єдине джерело XVI ст.). В IV розділі цієї першої біографії святого перелічені дива. Детально описано один чудесний випадок: перемога малого литовського війська проти значно численнішої залоги московитів. Він описує, як Великий князь Московський Василій III, зібравши 60 тис. вершників, неочікувано вторгся на територію Литви. Князі Литви та Польщі не мали війська для оборони, зібрані з околиць мешканці склали близько 2 тис. Усі вони молилися, прохаючи в Казимира допомоги, завершуючи молитву: “... І якщо, завдяки нашій великій довірі та відданості тобі, буде твоя блага воля вислухати наші благання, клопотатимемо, скільки зможемо, щоб задля осяяння християнської віри та звеличення твого народу Святий Отець проголосив тебе святим, і це здійснимо за всіма вимогами права”.

Після молитви люди відчували себе сповненими божественної сили та тілесної вправності, тож сміливо напали на ворожий табір, багатьох вбили, багатьох полонили, взяли чималу здобич. Дивовижно, що з литовського боку майже ніхто не загинув, не потрапив у полон.

Проте, в цьому описі не зазначено ні місце, ні дата описаних подій, не згадується також про з'яву Казимира.

В пізніших описах згадується битва біля Полоцка в 1518 р., коли місто й замок оточив Московський князь з чисельним військом. На допомогу невеликій залозі литовських воїнів поспішало 2-ох тисячне литовське військо, але їм завадила р. Західна Двіна, яка вийшла з берегів. Воїни не могли знайти мілину для переправи. Та раптом верхи на білому коні з'явився юнак, який перетнув річку, вказавши солдатам місце де була мілина. Військо вчасно прийшло на допомогу захисникам замку, розбило ворога й оборонило місто, а загадковий юнак безслідно зник. Тоді усвідомили, що на допомогу приходив св. Казимир.

Відоме й інше вторгнення залог зі Смоленська в Литву влітку 1519 р., що загрожувала Вільнюсові: чимало молитв з проханнями про допомогу були промовлені до Казимира, і вони були почуті.

Захаріас Феррері в праці “Життя блаженного Казимира” інші дива характеризує лише загальними висловами: “позбавлені будь-якої людської допомоги невиліковно хворі та з іншими тяжкими розладами здоров'я, глухі, німі, кульгаві, сліпі, сухотні, ледь діставшись до поховання відновлюють слух, мову, рух, зір і колишнє здоров'я, навіть – це справді диво та майже неймовірно – постають до життя померлі та стаються інші вражаючі речі”.

За всі перелічені заслуги в 1521 р. папа Лев X проголосив Казимира блаженным. 1 грудня 1521 р., так і не розпочавши необхідної для канонізації Казимира процедури, помер папа Лев X. Але запис в мартиролозі – книзі святих та мучеників Римської церкви – звільнив від складних процедур завершення канонізації, та в 1602 р. значно полегшив місію в Римі Вільнюського каноніка Григорія Свентіцького (*Grigaliaus Sveticchio*, біля 1577–1617 рр.). Ось видані папами документи: брєве папи Клементя VIII від 7 листопада 1602 р., якою дозволяється святкувати свято св. Казимира в Литві та Польщі, пізніше – у 1621 р. – декрет папи Павла V, яким ім'я Казимира вписано до користаних всією Церквою брєвіарія і месалу, брєве, якою св. Казимира оголошено першим покровителем Литви, а 11 червня 1948 р. Святий Отець Пій XII оголосив св. Казимира спеціальним патроном молоді Литви.

Зусиллями дослідника Мінтаутаса Чюрінскаса в 2004 р. однією книгою були видані переклади, разом з оригінальними текстами, трьох перших біографій св. Казимира, що написані Захаріасом Феррері (1479–1524), Григорієм Свентіцьким (біля 1577–1617 рр.) та єзуїтом Петром Скаргою (02.02.1536–27.09.1612). Ці праці формували агіографічну традицію, та довгий час були головними джерелами про цього святого [72].

Автор відомого “Треносу” Мелетій Смотрицький, сповідаючись 1626 р. київському митрополитові Йосифові (Веляминові-Рутському), визнав свою провину в смерті Йосафата Кунцевича, прийняв католицьку віру і став активним прибічником унії. Папа Урбан VIII наказав йому описати смерть Йосафата. Після цього було прискорено процес беатифікації.

Відомо, що в 1612 р. разом з Йосафатом впродовж року в одній келії мешкав Антін (*Антоній, Anastazij Antonij*) Селява (1583–05.10.1655), – майбутній протоархімандрит

і Київський митрополит (1641–1655). Згодом він став дуже важливим свідком у справі беатифікації Йосафата, крім того, Антін також збирав матеріали для цієї справи.

У 1643 р. папа Урбан VIII проголосив Йосафата блаженним. Урочисте святкування відбулося у Вільнюсі за участі короля Польщі Владислава IV Вази та королеви Цецилії-Ренати Австрійської.

У 1867 р. – 150 років тому – папа Пій IX проголосив Йосафата святим.

У 1916 р. останки святого Йосафата перевезено до церкви Св. Варвари (Барбари) у Відні (до того вони були перепоховані в різних місцях Литви, Польщі та Білорусії). В храмі останки св. Йосафата зберігалися 33 роки, а в 1949 р. вони були перевезені до Риму та в 1963 р. перепоховані у Ватикані, в Базиліці Святого Петра, у правій наві, у вівтарі Василя Великого [12].

Вшанування та увічнення пам'яті

Імена святих Литви та України увічнені в назвах міст, товариств, братств, орденів, храмів, навчальних установ, пам'ятках мистецтва (написані портрети, картини, ікони, створені вітражі, встановленоскульптури, пам'ятники, пам'ятні дошки), в різних творах (наукових працях, популярних статтях, поетичних і музичних творах, виставах про життя святих).

На вшанування святих офірують урочисті Божественні літургії, для прославлення їхніх імен організують академії, конференції, симпозіуми, семінари, конкурси, читають лекції. Таким чином поширюють відомості про єдиного святого Литви – Казимира, та єдиного святого України – Йосафата.

В хронологічній послідовності подамо декілька прикладів.

Вшанування св. Казимира:

– в кінці XVII ст. при каплиці собору Антверпенської Богоматері (Бельгія) засноване братство св. Казимира;

– 1729 р. ченці-бернардини Литви утворили окрему від Польщі провінцію, названу ім'ям св. Казимира;

– на честь св. Казимира названо місто на півночі Венесуели – San Casimiro de Gvira та засновано храм Св. Казимира⁴.

– у США сестра Марія (Казімера Каупайте) 1907 р. заснувала чернечу конгрегацію сестер св. Казимира;

– 1930 р. ченці-маріани в Північній Америці заснували свою провінцію св. Казимира.

– 1945 р. в Римі була заснована та почала діяти Колегія св. Казимира (офіційно проголошена декретом Конгрегації Його Святості Пія XII лише 1 грудня 1948 р.), згодом названа Папською Колегією литовців св. Казимира.

⁴ Місто San Casimiro засноване 1783 р. День міста святкують 4-го березня. Міста іспанських колоністів часто називали іменами святих. 21 листопада 2008 р. у Вільнюсі Великий Магістр Едвардас Йонас Ейсмонтас А. Венцкус (Edvardas Jonas Eismontas A. Venckus) урочисто передав дарунок ордена св. Казимира місту Св. Казимира (San Casimiro) у Венесуелі. Це створений скульптором Пятрасом Генрікасом Гаршкою (Petro Henriko Garškos) (13.07.1933) барельєф королевича Казимира.

– після відновлення незалежності в Литві ім'ям св. Казимира названо дві школи: Каунаська прогімназія св. Казимира та гімназія Св. Казимира Вільнюського району Медінінкай, а в Альвіті (селище Вілкавішкиського самоврядування, округу Маріямполе) засновано Недержавний будинок опіки за дітьми св. Казимира, в парафії Св. Казимира Лос Анджелеса діє літуаністична школа Св. Казимира;

– 1946 р. в Римі за ініціативи Великого князя Гедімінайтиса Галіцінаса (*Gediminaitis Galicinas*) та за підтримки Домініка Пеллегріні (*Dominiką Pellegrini*)⁵ засновано орден св. Казимира;

– 28 квітня 1999 р. в Литві засновано світський орден св. Казимира, членами якого є нащадки великоможних родів⁶;

– на прохання архієпископа Юозапаса Сквірецькаса (*Juozapo Skvirecko*, 18.09.1873–24.06.1899–13.07.1919–03.12.1959) 11 червня 1948 р. папа Пій XII проголосив св. Казимира спеціальним патроном юнацтва Литви⁷.

місто Неаполь вважає своїм покровителем св. Казимира;

– ім'я св. Казимира увічнене в 15 церквах Литви⁸, а у США литовці та поляки мають понад 50 костелів св. Казимира.

– відомі численні товариства імені св. Казимира: таємне Товариство кліриків Семінарії жмудських (жемайтійських) священників у Каунасі (1889), метою яких було готувати та видавати литовські релігійні тексти; Товариство Св. Казимира в Каунасі (1905), метою якого є видавництво литовських книг релігійного змісту; “Товариство литовців Св. Казимира” (1925) – організація патріотично свідомих литовців, діяла у Вільнюсі з метою опіки народним та католицьким вихованням литовської молоді, надання освітньої, оздоровчої та соціальної підтримки;

– Вільнюська студія григоріанського хоралу св. Казимира.

⁵ На даний час Великий магістр римського ордену св. Казимира – Філіпо Пеллегріні, син Доменіка Пеллегріні.

⁶ До 2013 р. орден був під керівництвом Великого Магістра Едвардаса Йонаса Ейсмонтаса А. Венцкуса (24.06.1950–15.02.2013).

⁷ Згадана булла тепер знаходиться в лівому боці каплиці Св. Казимира Вільнюської архієпископії, неподалік вівтаря з останками св. Казимира.

⁸ В Литві є два архієпископства – Вільнюське та Каунаське; 7 єпископств: Кайшядоряй, Паневежис, Вільнюс, Каунас, Шяуляй, Тяльшай та Вілкавішкіс. 54 деканати об'єднують 705 парафій. Крім того є 288 непарафіальних церков і каплиць. З майже 1 тис. храмів 15 названі ім'ям св. Казимира: в Каунаському архієпископстві – 2 костели в Ланчюнаві (Кедайнйський деканат) і Жемайткеміс (Укмергський деканат); в Паневезькому єпископстві – 2 костели; в Тельшайському єпископстві – костели у Баубляй (Палангський деканат), Вежайчяй (Гаргждайський деканат) і в місті Клайпеда; у Вільнюській архієпископії – у Павовере (деканат Швнченелай), в Нововільне (Вільнюський деканат) і у Вільнюсі – ректорат Св. Казимира, також каплиця Св. Казимира в Вільнюській архієпископії, де під вівтарем, як згадувалося, спочивають земні останки святого; у Вілкавішкиському єпископстві – 5 церков в Алексоті (однойменний деканат), в місті Алітус і Іглюка (Маріямпольський деканат), Кучюнай (Лаздіяйський деканат), Лекечяй (Шакяйський деканат). В першій половині ХХ ст. центром підтримки та поширення культу св. Казимира було Паневезьке єпископство, де жив та працював єпископ Казімерас Палтарокас, який особливо шанував цього святого. 25 січня 1928 р. Святий Отець Пій XI своїм декретом проголосив св. Казимира спеціальним патроном Паневезького єпископства.

Зображення св. Казимира використано при створенні міських гербів. Маленькі та великі скульптури св. Казимира прикрашають церкви та церковні двори. Св. Казимирові присвячені Рупінтоелай (Rūpintojėliai, різьблені зображення скорботного Христа на придорожніх стовпах). Його особа відображена в творах народних митців. Майже всюди він зображений з хрестом і три квітковою лілеєю.

Особа св. Казимира цікавила й надалі цікавить істориків, письменників та інших митців. Написано чимало книг, опрацьовано та видано історичні джерела. Вони перелічені в історіографічній частині. Тут повторимося та згадаємо видруковану в 2010 р. працю єпископа Казімераса Палтарокаса (закінчена ще в 1954 р.). І лишень відзначаючи 135-ту річницю уродин автора, клопотами апостольського протарія каноніка о. Бронюса Антанайтіса (*Broniaus Antanaičio*) (19.02.1925–30.10.1948–27.02.2018), видано книгу “Королевич святий Казимир”. У 1984 р. в Чикаго значна частина цього значущого історичного документа видавалася в періодичному виданні “Минувшина литовського народу”.

Святим цікавився також священник, публіцист, письменник (поет, драматург), перекладач, філософ, теолог, член Литовської Католицької академії наук – Стасіс Іла (*Stasys Ila*, 05.01.1908–22.05.1932–24.03.1983). Дослідник читав лекції про Казимира, готував книгу про зображення святого в литовському народному мистецтві та творчості литовських митців. З нагоди 500-річчя св. Казимира в журналі “Атейтіс” (лит. майбутнє) опублікували вірш С. Іли:

*Святий Казимире, вічно пам'ятаємо
Тебе, як світило високого неба.
Моли в Бога, ведеш і запрошуєш нас
Тугою, неспокоєм Боголюдини.
Святої віри прапор підняв,
Хрестом позначив наші шляхи.
Литву огорнув, буревіями січену,
Зміцнював, бадьорив братів своїх.
Нині молимо: світи знову нам
В буремному житті сміливим поглядом
Мов витязь – лицар, в темряві маяк.
До перемоги веди новою рішучістю.
Святий Казимире, вічно пам'ятаємо
В нашому народі Твоє заступництво.
Моли в Бога, веди і запрошуй нас
Гуртом єднатися в борні за свободу.*

Порівняємо вшанування пам'яті св. Йосафата, якого на іконах зображують з мечем і пальмовою гілкою та часто пишуть його життєве гасло: “Щоб усі були одно” (Ів. 17:21). Ікони св. Йосафата і св. Казимира є у Вільнюській Остробрамській каплиці з Остробрамською іконою Божої Матері, Базиліці Св. Петра у Ватикані.

Зберігся спогад, що учасники повстання 1863–1864 рр. за національне та соціальне звільнення від утисків Російської імперії, більшість яких були з Польщі та Литви,

своїм небесним покровителем обрали св. Йосафата. Сьогодні у Вільнюсі в Музеї церковного спадку зберігся релікварій, в якому знаходяться мощі св. Йосафата. Доля такого самого релікварія, якого віддали учасникам повстання, поки що невідома.

У 1931 р. на Генеральній капітулі василіяни, аби наголосити на значущості св. Йосафата, прийняли офіційну назву свого ордену – Василіанський Чин святого Йосафата. Чимало монахів Чину св. Василя Великого обирають чернече ім'я Йосафат, до прикладу – о. Йосафат (Андрій Хаймик). В Литві зустрічаються імена Йосафата, Йосафатас, Йосафотос (*Juozapato, Juozapatos, Juozapotos*) тощо.

На честь св. Йосафата названо церкву в **Литовському місті** Пабраде Швенчюнайського р-ну⁹. У вільнюській католицькій церкві Пресвятої Трійці грецького обряду зберігаються привезені з Ватикану в 2005 і 2015 рр. реліквії св. Йосафата.

Постаті св. Йосафата присвячено чимало книг. З останніх досліджень: монографія доктора Павла Кречуна “Святий Йосафат Кунцевич (1580–1623) як свідок віри в епосі релігійної контрверсії” (Жовква: Місіонер. 2013. 264 с.); “Ювілейне святкування з нагоди 50-ї річниці перенесення мощей свщмч. Йосафата” (Книга-альбом. Жовква: Місіонер. 2014. 144 с.).

У 2013 р. у Ватикані, в Базиліці Св. Петра під час святкування 50-річчя перенесення останків св. Йосафата папа Франциск сказав: “...радісно єднаюся з вами в цьому паломництві до поховання Йосафата, єпископа і мученика... Пам'ять про нього свідчить нам про спільність святих, про спільність життя між тими, хто належить Христові. Кожен аспект нашого життя нехай надихається бажанням спільно творити, працювати, навчатися одне в одного, свідчити віру”.

Висновки

Литва і Україна мають лише по одному визнаному папою святому: католика королевича св. Казимира та католика східного (грецького) обряду або уніата, ченця-василіяна св. Йосафата.

Вільнюс відіграв важливу роль в житті обох святих. В цьому місті в святості визрів Іван Кунцевич – св. Йосафат, важливим воно було і в короткому житті королевича Казимира.

Земні останки св. Йосафата перепоховано в серці католицизму – Ватикані, у вівтарі Василя Великого в Базиліці Св. Петра. Св. Казимир спочиває в найсвятішому в Литві місці – у спеціально для нього збудованій каплиці Вільнюської архікатедри.

У юнацькі роки найбільшу роль в духовному розвитку обох святих відіграла сім'я. Приклад глибоко віруючих батьків, а також Христовий Хрест і любов до Пресвятої Діви Марії проклала їм шлях до святості.

Здібні та прагнучі до науки юнаки спромоглися досягти значних результатів, які використали в своїй світській (Казимир) та чернечій (Йосафат) діяльності.

У 1604 р. до Литви привезли булу про проголошення королевича Казимира святим, триденне святкування захопило Івана Кунцевича обрати інше життя – стати ченцем, і наслідуючи приклад св. Казимира прагнути до святості. Змалку особливо побожний

⁹ Коли в 2007 р. було збудовано новий храм Пресвятої Діви Марії, церкву Св. Йосафата, що належала католикам, віддали у підпорядкування православним.

Іван Кунцевич був зачарований відомостями про святе життя королевича Казимира, його любов'ю до Бога та людей, його справедливістю. Одним з правил життя св. Казимира було: "Після Бога найбільше треба любити справедливість і правду".

Королевич Казимир своєю залізною волею, з Божою допомогою, чудово володів собою, своїм тілом, своїми бунтівними почуттями. Св. Казимир показав, що святість можлива і досяжна! Він – приклад християнських чеснот. Св. Казимир не дотримувався суворого аскетизму. Він був чудово освіченою особистістю, відомою й за межами держави. Як передбачуваний спадкоємець трону, королевич старанно намагався виправити негаразди в державі. Опікувався вдовами, сиротами і нужденними.

Головне та найвагоміше дітище св. Йосафата – разом з Йосифом (Велямином-Рутським) у 1617 р. заснували Чин св. Василя Великого – вільнюська Конгрегація Пресвятої Трійці. Цей католицький орден східного (грецького) обряду прагнув єдності з Папою Римським – практично втілював постановлення Церковної Берестейської унії.

Любов до Бога та людей, що запалила серце Івана Кунцевича ще в дитинстві, захочувала священника, а згодом єпископа творити єдність християн, задля якої він пролив свою кров і віддав життя. Він перебував у апостольському служінні не лише молитвою та живим і писемним словом, але й особистим прикладом свого життя: мав щире, любляче серце, завжди для всіх був досяжний, завжди прихилений та покірний св. Йосафат в служінні Богові та ближнім згорів, наче свічка.

Життя і діяльність обох святих, їхня глибока духовність стали прикладом для віруючих багатьох країн, сформували культ святих, а після канонізації їхні імена увічнені в назвах міст, товариств, братств, орденів, храмів, освітніх закладів, пам'яток мистецтва (портретах, іконах, вітражах, скульптурах), різноманітних творах (наукових працях, науково-популярних статтях, поезії, музичних творах). На вшанування святих правлять урочисті богослужіння, а для популяризації знань про єдиного святого Литви (св. Казимира) та єдиного святого України (св. Йосафата) влаштовують конференції, семінари, читають лекції тощо.

Майбутнє України залежить від нас і тієї відповідальності, яку маємо покласти на себе. Бог благословить наші зусилля, якщо скеруємо наше життя служінню Батьківщині та общині, ставлячи спільне добро вище своїх особистих інтересів. Наша Батьківщина потребує чоловіків та жінок, які, маючи мету та опираючись на спільне право та добробут, починаючи від найслабших та ображених, жертвовно служили би спільноті. Це логіка Євангелія, але так само й логіка дійсності, керуючись якою зростає цивілізоване суспільство. Правильна цивілізація не ганяється лише за економічними показниками, вона зацікавлена в людяному, моральному та духовному розвитку народу.

1. *Васильяускенс А.* Барбора Жагарянка в народній побожності огляд відомостей (1990–2009) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга 1. Львів: Логос. 2009. С. 231–241.

2. *Васильяускенс А.* Унікаум у народній побожності Литви // Місіонар. Український християнський часопис. 2009 квітень. С. 20–26.

3. *Welykyj A. G.* Josaphat Hieromortyr. Documenta Romana Beatificationis et Canonizationis. Romae: Analecta OSBM / 1952–1967. vol. I–III.

4. *Welykyj A. G.* Josaphat Hieromortyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. Romae: Analecta Ordinis s. Basilii Magni / 1623–1628. Vol. I. Sectio III. 306 s.
5. Широкий життєпис св. Йосафата. Видали *Соловій М.-Великий А. Г.* Святий Йосафат Кунцевич. Його життя і доба. Торонто: Укр. Дух. Бібліотека оо. Василіян. 1967. XXI + 463 + 32 ілюстрації).
6. *Mlodzianovskis A.* Palaimintojo kankinio Juozapato, Polocko arkivyskupo, gyvenimo ir mirties simboliniai atvaizdai. Šaltinis, vertimas ir studija / sudarė Jolita Liškevičienė. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla. 2015. 576 p.
7. *Сас. П. М.* Кунцевич (Кунчич) Іван // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Інститут історії України НАН. К.: Наук. Думка. 2009. Т. 5. С. 498.
8. *Kunczewicz (Kunczyc) Jan* Jozafat (ok. 1580–1623) // *Polski Słownik Biograficzny.* Wrocław–Warszawa–Kraów–Gdańsk: W-wo Polskiej Akademii Nauk. 1971. T. XVI (2). Zeszyt 69. S. 181–182.
9. Нарис історії Василянського чину святого Йосафата. Рим: Видавництво ОО. Василіян. 1992. 640 с.
10. *Ваврик М.* Нарис розвідку і стану Василянського Чина XVII–XX ст. Рим. 1979.
11. *Кречун П. М.* Святий Йосафат Кунцевич (1580–1623) як свідок віри в епосі релігійної контрверсії. Місіонер. 2013. 264 с.
12. Ювілейне святкування з нагоди 50-ї річниці перенесення мощей свщмч с. Йосафата. Книга-альбом. Жовква: Місіонер. 2014. 144 с.
13. *Bulota A., Benys L.* Šventųjų gyvenimai. Lietuvos katalikų kalendorius. Kaunas. 1994. P. 348–349.
14. *Matulaitis K.* Šventųjų gyvenimai kiekvienai metų dienai. Chicago: Marijonų vienuolija Amerikoje. 1949. P. 600–603.
15. *Vasiliauskienė A.* Vasilijaus Zinko studija “*Sesuo Rafaila*”: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija Monografija. Roma. “Записки ЧСВВ – Analecta OSBM” Series II. Opera. T. 53. 2014. 680 p. (*Vasiliauskene A.* Студія Василя Зінька “*Сестра Рафаїла*”: Історико біографічний контекст, наукові коментарі і богословська термінологія. Монографія. Рим. “Записки ЧСВВ – Analecta OSBM”. Серія II. Праці. Т. 53. 2014. 680 ст.).
16. *Vasiliauskienė A.* Garbingi dvasininkai ir mokslininkai: lietuvis prel. dr. Juozas Prunskis ir ukrainietis dr. T. Dimitrijus Blažejovskis (Шановні священники та науковці литовець пр. д-р Йозас Прунскіс та українець д-р о. Дмитро Блажейовський) // XXI amžius. 2002. Spalis 11. Nr. 77. P. 4, 12.
17. *Vasiliauskienė A.* Dvasininkų mokslininkų fenomenas: dr. prel. Juozas Prunskis ir dr. t. Dimitrijus Blažejovskis (Феномен священників науковців д-р пр. Йозас Прунскіс і д-р о. Дмитро Блажейовський) // Mokslo Lietuva (Наукова Литва). 2003. Sausio 23 – vasario 6. Nr. 2. P. 11.
18. *Vasiliauskienė A.* Dvasininkas, mokslininkas, menininkas Dimitrijus Blažejovskis: mirė peraspenęs (Священник, науковець, митець Дмитро Блажейовський помер не постарівши) // Lietuvos aidas. 2011. Gegužės 18. Nr. 112, 113, 114. P. 7.
19. *Vasiliauskene A.* Духовник, вчений і мистець о. Доктор Дмитро Блажейовський // Парафіяльне Слово. 3 листопада 2002. Ч. 43. С. 4.
20. *Vasiliauskienė A.* Du ganytojai: Mečislovas Reinys ir Volodymyras Sterniukas (Два душпастирі: Мечісловас Рейніс і Володимир Стернюк) // XXI amžius. 2007. Balandžio 20. Nr. 31. P. 1, 8.
21. *Vasiliauskene A.* Архієпископ М. Рейніс і архієпископ В. Стернюк: релігійно – історичні паралелі // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2007 р. Львів: “Логос”. 2007. Книга 1. С. 217–232.
22. *Vasiliauskienė A.* Rytų areiçu vyskupas V. Sterniukas ir jam skirti renginiai (Єпископ східного обряду В. Стернюк і присвячені йому заходи) // Lietuvos aidas (Відлуння Литви). 2007. Balandžio 17. Nr. 86. P. 9.

23. *Vasiliauskienė A.* Кардинал Йосиф Сліпий (1892–1984): огляд зв'язків з членами академії наук католиків – литовців // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 272. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Чернівці: Рута. 2005. С. 138–143.

24. *Vasiliauskienė A.* Unitų kankinio pagerbimas. Kardinolo Josifo Slypijaus (1892 02 17–1984 09 07) šimtas dešimtosioms gimimo metinėms (Вшанування уніатського мученика. До річниці 190-річчя кардинала Йосипа Сліпого (17 02 1892–07 09 1984)) // XXI amžius. 2002. Kovo 15. Nr. 21. P. 7.

25. *Vasiliauskienė A.* Kardinolo Josifo Slipuj metai (Рік кардинала Йосифа Сліпого) // Voruta. 2012. Kovo 3. Nr. 5. P. 11; Kovo 17. Nr. 6. P. 11; Kovo 31. Nr. 7. P. 11.

26. *Vasiliauskienė A.* 2012-ieji – kardinolo Josyfo Slipuj metai Ukrainoje (2012 рік – рік кардинала Йосифа Сліпого в Україні) // XXI amžius. 2012. Balandžio 6. Nr. 14. P. 9.

27. *Vasiliauskienė A.* Palaimintasis Klementijus Šeptyckis: kelias į Altoriaus garbę (Шлях блаженного Климентія Шептицького до честі Вівтаря) // XXI amžius. 2011. Vasario 4. Nr. 10. P. 14.

28. *Vasiliauskienė A.* Studitų ordino archimandritas Klementijus Šeptyckis (Архимандрит Чину студитів Клементій Шептицький) // Lietuvos aidas. 2013. Liepos 13. Nr. 151, 152, 153. P. 4–5.

29. *Vasiliauskienė A.* Слуга Божий архиепископ Мечисловас Рейніс и блаженный Климентий Шептицкий: мученики Владимирского централа // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2011 рік. Книга 1. Львів: Логос. 2011. С. 559–579.

30. *Vasiliauskienė A.* Слуга Божий Альфонсас Ліпнюнас: в художніх пам'ятках // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2011 рік. Книга I. Львів: Логос. 2012. С. 814–827.

31. *Vasiliauskienė A.* Dievo tarno M. Reinio simboliniai kapai Lietuvoje (Символічні могили слуги Божого М. Рейніса в Литві) // Lietuvos aidas. 2015. Lapkričio 21. Nr. 262, 263, 264. P. 6–7.

32. *Vasiliauskienė A.* Архієпископ Мечисловас Рейніс в художніх пам'ятках // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга 2. Львів: Логос. 2010. С. 596–605.

33. *Vasiliauskienė A.* M. Reinio asmenybe domėjosi ukrainietė – būsimoji mokslininkė (Особистістю М. Рейніса зацікавилася українка – майбутній науковець) // Utenis. 2012. Gegužės 23. Nr. 41. P. 5.

34. *Vasiliauskienė A.* Ukrainos religijotyros tyrinėtojai domėjosi arkivyskupu Mečislovu Reiniu (Українські дослідники релігієнавці цікавляться постаттю архієпископа Мечислава Рейніса) // Utenis. 2012. Lapkričio 3. Nr. 88. P. 4–5.

35. *Vasiliauskienė A.* Ukrainiečių: vienuolių bazilijonų ir pasauliečių dėmesys arkivyskupui M. Reiniui (Вияв уваги до архієпископа М. Рейніса українських ченців василіян та мирян) // Lietuvos aidas. 2014. Kovo 22. Nr. 64, 65, 66. P. 6.

36. *Vasiliauskienė A.* Ukrainiečio vienuolio bazilijono dėmesys arkivyskupui Mečislovu Reiniu (Увага монаха-василіянина з України звернена на життєві подвиги архієпископа Мечислава Рейніса) // Utenis. 2015. Kovo 18. Nr. 22. P. 6.

37. *Vasiliauskienė A.* M. Reinys svarbus iš Brazilijos atvykusiam ukrainiečiui (М. Рейніс важливий для українця, який прибув з Бразилії) // Utenis. 2015. Gegužės 27. Nr. 41. P. 5.

38. *Vasiliauskienė A.* Žinios apie Dievo tarną M. Reinį pasieks ir Braziliją (Вісті про слугу Божого М. Рейніса досягнуть і Бразилію) // Utenos apskrities žinios. 2015. Gegužės 28. Nr. 58. P. 6.

39. *Vasiliauskienė A.* Arkivyskupo M. Reinio vardo garsinimas Ukrainoje (Прославлення імені архієпископа М. Рейніса в Україні) // Utenis. 2011. Birželio 15. Nr. 47. P. 3.

40. *Vasiliauskienė A.* Konferencija arkivyskupui M. Reiniui atminti Vilniuje (Конференція присвячена вшануванню пам'яті архієпископа М. Рейніса у Вільнюсі) // Utenis. 2014. Balandžio 2. Nr. 26. P. 5.

- 41 *Vasiliauskene A.* На конференції, присвяченій архієпископу М. Рейнісу – монахи василіяни // Парафіяльне слово. 30 березня 2014. Ч. 13. С. 2–3.
42. *Vasiliauskene A.* Литва відзначає 50-річчя Слуги Божого Мечісловаса, а українці – 380 років з дня смерті Св. Йосафата // Парафіяльне Слово. 14 грудня 2003. Ч. 49. С. 4; 28 грудня 2003. Ч. 51. С. 6; 4 січня 2004. Ч. 1. С. 8.
43. *Vasiliauskienė A.* Šv. Bazilijaus ordino kūrėjas Apaštalas Kankinys Šventasis Juozapas (1580–1623) (Засновник Чину Св. Василя Великого великомученик Апостол святий Йосафат (1580–1623)) // Šiaulių universitetas. 2004. Lapkričio 9. Nr. 16. P. 4.
44. *Vasiliauskienė A.* Ivanas Kuncėvičius – šventas Juozapas (Іван Кунцевич – святий Йосафат) // Lietuvos aidas. Naujasis žinios. 2007. Lapkričio 15. Nr. 262. P. 2–3.
45. *Vasiliauskienė A.* Vilnius ir šventasis Juozapas (Вільнюс і святий Йосафат) // Mokslo Lietuva. 2016. Birželio 28. Nr. 12. P. 7–8.
46. *Vasiliauskene A.* Засновник Чину Св. Василя Великого: Апостол і мученик – Святий Йосафат (1580–1623 // Парафіяльне Слово. 14 листопада 2004. Ч. 46. С. 6–7.
47. *Vasiliauskienė A.* Paminėjo Šv. Juozapatą (Вшанували Св. Йосафата) // XXI amžius. 2003. Lapkričio 21. Nr. 89. P. 8.
48. *Vasiliauskienė A.* Paminėtas šv. Juozapas (Вшанований св. Йосафат) // XXI amžius. 2007. Lapkričio 16. Nr. 85. P. 1, 8.
49. *Vasiliauskienė A.* Paminėtas šv. Juozapas (Вшанований святий Йосафат) // XXI amžius. 2009. Lapkričio 27. Nr. 84. P. 1, 10.
- 50 *Vasiliauskienė A.* Paminėtas šv. Juozapas (Вшанований св. Йосафат) // XXI amžius. 2010. Gruodžio 17. Nr. 92. P. 1, 10.
51. *Vasiliauskienė A.* Šv. Juozapato šventė (Свято св. Йосафата) // XXI amžius. 2012. gruodžio 14. Nr. 47. P. 1, 3.
52. *Vasiliauskienė A.* Šv. Juozapato šventė Vilniuje (Свято Святого Йосафата у Вільнюсі) // Voruta. 2013. Gruodžio 7. Nr. 25. P. 15.
53. *Vasiliauskienė A.* Šv. Juozapato šventė Vilnius – Roma (Свято Святого Йосафата Вільнюс-Рим) // Katalikas. Laikraštis apie katalikų gyvenimą Lietuvoje ir pasaulyje. (Католик. Газета про життя католиків у Литві та в світі). 2013. Gruodžio 13. Nr. 23. P. 3–4.
54. *Vasiliauskienė A.* Pagerbtas ukrainietis šv. Juozapas (Вшанований українець св. Йосафат) // Lietuvos aidas. 2014. Kovo 4. Nr. 52, 53, 54. P. 6; Kovo 8. Nr. 55, 56, 57. P. 6.
55. *Vasiliauskienė A.* Ypatinga šventojo Juozapato šventė Vilniuje (Особливе свято св. Йосафата у Вільнюсі) // XXI amžius. 2015. Gruodžio 4. Nr. 45. P. 14.
56. *Vasiliauskene A.* У місті дитинства Св. Йосафата – подарунки із Литви // Парафіяльне Слово. 7 грудня 2003. Ч. 48. С. 3; 14 грудня 2003. Ч. 49. С. 3–4.
57. *Vasiliauskene A.* У Вільнюсі і Володимирі-Волинському відзначено празник Св. Йосафата // Парафіяльне слово. 9 грудня 2007. Ч. 49. С. 3–4.
58. *Vasiliauskene A.* Поширення імені св. Йосафата у Литви // Додаток до газети “Парафіяльне слово”. 10 листопада 2013. Ч. 49. 45. С. 5–8.
59. *Vasiliauskienė A.* Jubiliejiniai leidiniai (кnygos – albumo šv. Juozapato atminimui pristatymas) (Ювілейні видання (презентація книги-альбому присвяченому св. Йосафату)) // Lietuvos aidas. 2014. Lapkričio 29. Nr. 265, 266, 267. P. 6–7.
60. *Vasiliauskienė A.* Dr. t. Pavlo (Mychailas Krečiūnas) OSBM apie Šv. Juozapato (Ivano Kuncėvičiaus) veiklą Vilniuje (Доктор о. Павло (Михайло Кречюн) ЧСВВ про діяльність Св. Йосафата (Івана Кунцевича) у Вільнюсі) // Lietuvos aidas. 2015. Liepos 28. Nr. 166, 167, 168. P. 6–7.

61. *Vasiliauskienė A.* Lietuvoje – šv. Juozapato šventė: atvežta ikona ir relikvijos (В Литві свято св. Йосафата: привезена ікона і мощі) // Lietuvos aidas. 2005. Lapkričio 15. Nr. 265. P. 5.
62. *Vasiliauskienė A.* Ukrainietis vyskupas iš Romos Lietuvoje (Український єпископ з Риму в Литві) // XXI amžius. 2016. Sausio 15. Nr. 2. P. 13 (*Apie vyskupą Irinėjų (Ihorį Bilyk) OSBM, atvežusį iš Vatikano Šv. Juozapato relikvijas ir jo veiklą Lietuvoje*).
63. *Vasiliauskienė A.* Ukrainietis vyskupas Irinėjus Bilyk OSBM – Lietuvoje (2): šventasis Juozapas ir jo relikvijos (Український єпископ Іриней Білик ЧСБВ – в Литві (2): святий Йосафат та його реліквії) // Lietuvos aidas. 2016. Sausio 26. Nr. 19, 20, 21. P. 6–7.
64. *Vasiliauskienė A.* Ukrainietis vyskupas Irinėjus Bilyk OSBM – Lietuvoje (3): šv. Mišios, Marijos radijo laidos, lietuvių dėmesys šv. Juozapato relikvijoms (Український єпископ Іриней Білик ЧСБВ – в Литві (3): Божественна Літургія, передачі Радіо Марії, увага литовців до реліквії св. Йосафата) // Lietuvos aidas. 2016. Vasario 13. Nr. 34, 35, 36. P. 6–7.
65. *Vasiliauskienė A.* Šventojo Bazilijaus Didžiojo ordiniui – 400 metų. 13. Ivanas Kuncevičius – Juozapas: prieš 150 metų paskelbtas šventuoju (Чину Святого Василя Великого – 400 років. 13. Иван Кунцевич – Йосафат: 150 років тому проголошений святым) // Lietuvos aidas. 2017. Liepos 29. Nr. 166–8. P. 6–7.
66. *Васильюскене А.* Св. Казимир і Св. Йосафата декілька паралелей // Парафіяльне Слово. 14 листопада 2004. Ч. 49. 46. С. 7–9.
67. *Vasiliauskienė A.* Šventasis Kazimieras ir jo sekėjai // XXI amžius. 2014. Kovo 7. Nr. 10. P. 12–13.
68. *Ivinskis Z.* Šventasis Kazimieras. New Yorkas (išleido tėvai pranciškonai). 1955.
69. *Rabikauskas P.* Lietuvos globėjas šv. Kazimieras. Vilnius – Kaunas: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1993. 148 p.
70. *Paltarokas K.* Karalaitis šventasis Kazimieras. Vilnius: Danielius. 2010. 144 p.
71. Šv. Kazimiero gyvenimo ir kulto istorijos šaltiniai. Sudarė, įvadą ir paaiškinimus parašė Mintautas Čiurinskas / Fontes ecclesiastici historiae Lithuaniae 3. Vilnius: Aidai. 2003.
72. Ankstyvieji šv. Kazimiero “gyvenimai”. Sud. M. Čiurinskas // Fontes ecclesiastici historiae Lithuaniae 4. Vilnius: Aidai. 2004.
73. *Ališauskas V.* Šventasis Kazimieras. (lietuvių, anglų, lenkų k.) Vilnius: Aidai. 2004. 31 p.
74. *Maslauskaitė S.* Šventojo Kazimiero atvaizdo istorija XVI–XVIII a. Vilnius. 2010. 300 p.
75. *Maslauskaitė S.* Šv. Kazimiero kultas ir atvaizdai Sicilijoje // Naujasis Židinys-Aidai, 2005. Nr. 10. P. 465–470.
76. Šventojo Kazimiero kultas ir ikonografija Lietuvoje: katalogas (sud. *Neringa Markauskaitė, Sigitą Maslauskaitė*). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 2009. 560 p.
77. Šventojo Kazimiero gerbimas Lietuvoje. Vilnius. 2009. 560 p. (santrauka anglų k.).
78. *Gavėnas P.* Quem e Sao Casimiro. San Paulo. 1979; 1984.
79. *Gavėnas P.* Šventasis Kazimieras. San Paulo. 1978; 1980.
80. Šventasis Kazimieras. Antras papildytas leidimas. Alytus: Don Bosko saleziečių leidykla. 1998. 136 p.
81. *Gavėnas P.* Sankta Kazimiro. San Paulo. 1990; Alytus. 1995.
82. *Ališauskas V., Paknys M.* Arkikatedros šv. Kazimiero koplyčia. Vadovas. Vilnius: Aidai. 2004.